

Aýdylmadyk üç söz / hekaýa

Category: Goşgular, Hekaýalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 21 января, 2025

Aýdylmadyk üç söz / hekaýa AÝDÝLMADÝK ÜÇ SÖZ

Säheriň howasy jana ýakymlydy, hoştapdy. Ağsamky ýagan ýagyş gök otlara siňipdir-de, olaryň görküni öňküsindenem gözelleşdiripdir. Çar tarapda ter gülleriň sys bark urýardy.

Bu gözelligi gören Läläniň göwni gösterildi. «Birazajyk köpräk ýöräýenimde-de, işden gijä galaýasym ýok-la» diýip, uzagrak ýoldan aýlanyp geçmegi ýüregine dûwdi.

Işe gelen badyna kärdeşleri Lälä obadan Tahyr atly synpdaşynyň jaň edendigini aýtdylar. Läle syr bildirmejek boldy-da: «Hä, şeýlemi?» diýip oñaýdy. Yöne içinden ökünmek ökündi: «Baharyň tâmiz howasyna berlip, gel-gel, şu gün ýolumyzy uzaldaýşymy diýsene! Men bu jaňa dört ýıldan bâri garaşyp ýörün-ä! Durmuş meniň bilen oýun edýär öýdýän» diýip pyşyrdady.

Kärdeşlerinden: «Ol ýene jaň ederin diýmedimi?» diýip, sorasy geldi. Emma gyz utanjaňlygy ondan üstün geldi. Shol gün ol işläp gönendirmedi. Elindäki işläp oturan makalasynyň o-bu ýerini düzetjek bolup eline alýar welin, synpdaşy Tahyr göz öñünde janlanýar. Onuň aljyrap oturyşyny gören jorasy: «A gyz, saňa şu gün bir zad-a bolýar, jora diýjeksiň, sebäbiní aýdaňogam-la, gyz?» diýip, çalajadan siltenjiredi.

Läle az wagtlyk pikirlenip oturdy-da, haçan hem bolsa ýüregindäki derdini birine aýtmasa, ýüreginiň gürsüldisiniň kemelmejegini bildi. Ol jorasynyň golaýjygyna baryp oturdy-da, ýuwaşjadan gürrüňe başlady:

— Wah, jorajan, meni derde goýan şu gunki işe jaň eden Tahyr atly synpdaşym. Hiç kime aýtmasaň, men saňa şu wagta çenli ýüregimde göterip ýören syrymy açaýyn.

Tahyr ikimiz bir synpda okadyk. Ikimizem göreldeli okuwçylaryň hataryndadyk. Köplenç sapaklardaky mugallym bilen bolýan çekişmelerde hemmäniň pikiri bir tarapa, Tahyr ikimiziňki bir tarapa bolardy. Bir gezek synp ýolbaşçymyz bize: «Tahyr, Läle! Ikiňiziň pikir ýöredişiňizi gowy görýän. Nesip bolsa, siz uly adam bolup ýetişersiňiz» diýdi. Shonda Tahyr maňa ýylgyryp, şeýle bir syrly seretdi welin, şol ýylgyryşam maňa ony söýduren ýylgyryş bolup galdy.

Hawa, şondan soň ýüregimde söýgi ody tutaşdy duruberdi. Men syr bildirmezlige çalyşýardym. Sebäbi söýgi dünýäsine berilsem, beýleki arzuwlarymdan galaýjak ýalydym. Uly arzuwymyň naýbaşysy — paýtagtymzdaky ýokary okuwmekdepleriniň birinde okap, döredijilik bilen meşgullanmakdy. Çünkü mekdepde okan döwürlerim ilkinji ýazanja goşgularymyň enesi ýaşlar, çagalar neşirlerinde çap edilipdi. Edebiyat mugallymymyz olary okap: «Edebi eserleri yzygiderli, köpräk okasaň, zähmetdenem gaçmasaň, soňam şu ugurdan ylym alsaň, tanalýan şahyr bolmak maksadyňa ýetäýmegiňem mümkün. Yöne o

ýol azalypdyr» diýipdi.

Gazetleri Tahyra görkezenimde, ol özümden beter begenýärdi. Onuň gözleriniň maňa bolan mähirli alamatlaryny her gün duýýardym.

Bir gezek ol maňa: «Läle, nesip bolsa, okuwymyzy tamamlap, paýtagtymyzdaky ýokary okuw mekdepleriniň birine girmek üçin nesibämizi synap göreli, saglyk bolsa, bileje okarys. Okuwdan boş wagtlarymyzam şäheriň ter güllüje seýilgählerini synlarys. Aşgabat hazır şeýle bir gözelleşipdir. Arada garyndaşlarymyzyň toýuna gidip geldim welin, o ýerden gaýdasym gelmedi» diýdi.

Onuň aýdanlaryna begenjimden ýüregim agzymdan çykaýjak bolýardy. Garaz, ikimizem arzuwlar kölünde yüzüp ýörşümize mekdebi nädip tamamlanymyzam bilmän galypdyrys. Ol ýyl Tahyr ikimiz paýtagta – ýokary okuw mekdepleriniň birine girmäge synanyşmak üçin bileje gitdik. Ol mekdepde okan wagtlarym ähli sapaklardan diýseň ökdedi. Ol Türkmen oba hojalyk uniwersitetine kabul edildi. Men welin, Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetiniň filalogiýa fakultetine girmek üçin geçirilen synaglaryň iň soňkusyndan geçip bilmedim. Bu meniň üçin ikitaraplaýyn urgy boldy. Oba gelip, iki hepdeläp ýerimden galyp bilmän ýatdym.

Bir gün synaglara taýýarlan mugallymymyz öye geldi-de: «Durmuşda, ýasaýışda şowsuzlyk adamyň başyny alyp durýan däldir. Arzuwyň amala aşmagyny irginsiz zähmetiň bilen gazanmaly. Saglyk bolsa, tutuş ýyllap irmän taýýarlansaň, indiki ýyl okuwa girmek maksadyňa ýetersiň. Menem senden kömegimi gaýgyrman» diýdi. Mugallymym sözünüň soñunda: «Sabır edip garaşsaň, bir ýyl adamyň ömründe beýle uzak wagtam däldir» diýip, meni biraz köşeşdirdi. Göwnümi ganatlandyrdy. Edil şol günlerem okuwa girenden soň az wagtlyk oba gelen Tahyryň jigimden iberen haty meni aýagyma galdyrdy. Hatdaky: «Läle, synagdan geçip bilmedigiňe gynandym. Ýöne bu zatlar bähbidedir. Men paýtagtymyzyň güzel seýilgähleriniň nirededigini ilki öwreneýin, seni indiki baraňda, aýlar ýaly. Synpdaşyň Tahyr» diýen ýakymlyja jümleler bardy.

Bu gysgaça hatda meniň Tahyrdan garaşýan üç sözüm bolmasa-da, täzeden oýanan umyt-arzuwlarym ýerimden böküp galmagyma sebäp boldy. «Belki, şol seýilgähleriň birinde ol maňa ondan garaşýan söýgi sözlerimi aýdar» diýip, içimden pikir öwürdim. Obamyzyň çagalar bagynda terbiýeçi bolup işe başladym. Golaýjygymyzda-da oba kitaphanası bardy. Boş wagtlarymy çeper

kitaplary okap geçirdim.

Tomus dynç alyşda oba gelen Tahyr meni görüp: «Sen bir ýylда nähili özgeripsiň, Läle! Boýuň hem ösüp, tüýs Zybagözel bolupsyň» diýip degişdi. Men muny gowulyga ýorupdym. Ýone onuň ýene-de meniň garaşýan üç sözümi aýtmandygy meniň dünýämi darykdyryp ugrady.

Okuwymy başlık bahalar bilen okamak üçin, bir aýagym kitaphanalardady. Kitaphana şäheriň ýaşyl baglara bürenip oturan iň güzel ýerinde ýerleşýärdi. Ol baglardan ýöräp gelýärkäm, Tahyryň: ;Aşgabada barsaň, seýilgählere özüm aýlaryn» diýen sözleri häli -şindi ýadyma düşerdi. Ýone hany Tahyr?! Okuw başlanyna ep-esli wagt geçdi, gara berenok. Muňada darygyp, gaharym gelerdi. Emma onuň okuw bilen başagaýdygyny aňymda aýlanymda, biraz köşeşerdim. Hawa, men oňa günde garaşardym. Özem şol garaşýan üç sözümi bir gün hökman aýdar diýip garaşardym.

Gyş günleriniň birinde okuwdan soň umumyýaşaýış jaýyna gelenimde, goňsy otagda ýasaýan gyzlaryň biri esli wagt bări bir oglanyň meni sorap häli-şindi gelip duranyny aýdyp, syrly ýylgyrdy. Daşary ylgap çykamda, hol aňyrrakda kimdir birine garaşyp duran ýigidiň Tahyrdygyny görenimde, gözlerime ýaş aýlandy. Ejizlänimi bildirmejek bolup, onuň bilen salamlaşanymda: «Ýeke özüm şäher ýerde ýadyrgaýan-da» diýen boldum. Olam ýylgyryp: «Wah, okuwym bilen başagaý bolup, seni seýilgählere aýlamaman ýatdan çykaraýypdyryn, derrew geýin, garly howada arçalaryň neneňsi owadandygyny görkezeýin» diýdi. Hawa, şol gün menden bagtly adam ýokdy. Şäheriň ak bagty buşlaýan ýaly, aklyga bürenip oturanyňam ýagşylyga ýordum.

Tahyr çagalyggymyzdan başlap, mekdep döwrümizi, okuwymyzy ýatlap gürläp otyr. Emma şo-ol meniň garaşýan üç sözümi aýdaýanok. Içiňi ýakaýyn diýen ýaly, gürrüñiniň arasında meniň uzyn boýly, owadan gyzdygymy taryplaýar-da, sähetli günleriň birinde bir bagtly ýigidiň ýary boljakdygymam aýdyp göýberýär. Şol ýigidiň özuniň hem bolup biljekdigi hakynda söz açaýanok. Garaz, meniň umumyýaşaýış jaýyna wagtynda barmalydygymy ýatlatdy-da, ýene gelip durjakdygyny, entek paýtagtymyzyň ajaýyp ýerleriniň kändigini aýdyp, hoşlaşdy. Menem: «Aý bolýala, entek ömür, ýol uzak. Yaňy okuwa başladyk. Ilkinji duuşsygymyzda «Men seni söýyän» diýmekden çekinendir» diýip, öz-özümi köşeşdirdim. Emma özüme bildirilen bu duýgudaşlyk maňa gaty gymmata düşdi. Şol wakadan soňa üç gyş geçse-de,

Tahyr gara bermedi. Aşgabadyň güzel ýerlerine joralarym bilen seýil etmeli boldum. Tomus dynç alyş günlerinde-de okuwymyň daşyndan ýaşlar gazetiniň redaksiýasynda işleýändigim üçin, oba seýrek giderdim. Iküç gün bolubam, yzyma gaýdardym. Obamyzyň o çetinde ýasaýan Tahyry görmäge baraýmakdanam çekinerdim. Şonda-da oña bolan ince duýgym, mukaddes söýgim «Sen garaş, garaş» diýip, gylagyma çawuş çakýan ýalydy... ine, jora jan, indem dört ýyldan bări şonuň şol üç sözi aýdaryna garaşyp oturandyryn» diýip, Läle sözünü tamam etdi. Köp wagt geçmäňkä obadan jaň gelýänini aýtdylar. Jorasy Läläni gujaklap, gutlady. «Maňa derdiňi egisseň, ýeňläýensiň» diýip degişdi. Jorasynyň pikiriçe, Tahyr duşuşyk ýerini belläp, Lälä söz aýtmalydy. Jorasy, nesip bolsa, aňyrsy biraýdan Läläniň bagt toýunda şáyat bolup oturmalydygyny göz öňüne getirdi. Emma bu süýji pursatlar, gökden ýagman ýaýrap giden buluda meňzäp, syrylyp gitdi. Gözi ýaşly Läläniň telefon turubkasyny patladyp goýanyny görüp, onuň keýpi bozuldy. Jorasy özi aýtmasa, näme bolanyny soramazlygy ýüregine düwüp, işi bilen boluberdi.

Läle jorasynyň ýanyна gelip ahmyr bilen: «Tahyr synpdaşyny ýatdan çykarmandyr, öýleniş toýuna çagyrdы, bagtly bolsun-da, hernä» diýdi.

Onuň bolşuna jorasynyň ýüregi jigledi. Durmuşyň ynsana şeýle ýakımsız pursatlary eçiliп bilýändigine gyýyldy.

Wagt salymyny bermän geçip durdy. Läle şäherde ýasaýan garyndaşlarynyň ogluna durmuşa çykyp, iki çaganyň ejesi boldy. Ýanýoldaşy ony halap alansoň, sylardy, hormatlardy. Ol bu zatlara guwanyp, asyda durmuşyň howasyndan dem alýardy. Ýöne kämahal iň arzly synpdaşynyň eden hereketlerine düşünip bilmän ýüregi dilinerdi. Kämähäl: «Näme üçin, näme üçin?» diýenini bilmän galardy.

Günlerde bir gün obadan Ýoldaş diýen synpdaşy jaň edip: «Mekdebi gutaranomyza ýigrimi ýyl boldy. Hemmäimiz ýygnanyşýarys. Senem göresimiz gelýär. Saña-da garaşýarys» diýdi.

Arzly gün ýetip geldi. Synpdaşlar mähirli salamlasyp, bir-biregiň didaryndan doýup bilenokdylar. Mekdepde bolan gyzykly wakalary ýatlap gülüşýärdiler. İçinde mekdep döwri halaşyp, soň durmuş guranlary hem bardy. Olaryň hem üstünden düşüp degisýärdiler.

Birdenem Läläniň Ependi ady bilen tanalan degisgen synpdaşy

bir-biregi halanlaryň başga-da bardygyny, ýöne näme üçindir wagtynda ýigidiň gyza ýüregini açyp bilmändigini ýaňzydyp göýberdi. Syry paş bolandyr öýdüp Läläniň ýüzi boz-ýaz boldy. Emma Ependi lakamlynyň onuň bilen işi ýokdy. Ol Tahyra: «Ýüregiňi açsana, dost jan, indi ikiňizem iki çaganyň ene-atasy, maşgala bozmak aladaňyz ýok. Bu syr ikiňiziň ýüregiňizde berç baglamasyn!» diýdi.

Tahyryň agras keşbi has hem agraslandy. Ilki dostuna: «Meni nähili güne salaýdyň» diýjek boldy. Ýone dostunyň: «Bu dert ýürekde berç baglamasyn» diýen sözlerini makul bilip: «Aý, oglanlar, gyzlar! Derdimizi täzeläp nätjekdiňiz. Aý, bolýa-da, aýtmaly bolsa aýdaýaýyn.

Hawa, men Läläni çagalyk döwrümden gowy görýärdim. Onuň akyllylygy, sypaýylygy, dogruçyllagy meniň göwnümi götererdi. Emma gün-günden gözelleşip, derek boýly gyz bolup ýetişmegi meni oýlanmaga mejbür edýärdi. Ýogsam onuň hem meni halaýandygyny bilýärdim. «Ony mundan artyk kösemäyin» diýip, paýtagtda okap ýörkäk ýanynda-da barypdym. Läläniň şahere gelip, has hem gözelleşendigine gözüm ýetdi. Bir gezek seýilgähde aýlanyp ýörkäk bir gyzyň ýanyndaky jorasyna: «A gyz, olaryň bir-birine mynasyp däldigine seretsene, ol oglanyň boýy biraz kelte ýalymy, ýüzem gyzyňkydan-a biraz gararak ýalymy?..» diýmegi, meniň aýtjak bolup baran söýgi sözlerime böwet boldy.

Şondan soñ «Gel, Läläni bütin ömrüne gyjalata goýmaýyn-la» diýip, onuň ýanynda görünmezligi ýüregime düwdüm. Läläniň gowy okaýsyna, şahyr bolup ýetişenine guwandym ýördüm. Hawa, Läle, meni bagışlaweri?! Seniň bagtly durmuşda ýasaýandygynydan habarlydyryn..» diýdi.

Ara dymışlyk aralaşdy. «Wah, iň bolmandı, Lälä ýagdaýyň düşündirmeli ekeniň-dä», »Çyn söýgi görk islemez», »Beýdibem bir söýyäniň aýap bormy?» diýen pyşyrdylaram ýaňlandy.

Şol wagtam Läläniň el telefonyna ýanýoldaşy Jepbardan jaň geldi: Onuň » Läle jan, çagalaram, senem göresim geldi, tiziräk yzyňa dolanaweri!» diýmegi, Läläni agyr oýlardan çykardy.

Ertiragşamara maşgalasyna wepaly, şar gara saçly, syratly, daýaw, il içinde abraýly Jepbaryň ak dişlerini ýaldyradyp, durşy bilen ýylgyryş bolup garşylajakdygyny göz öňüne getirende, Tahyryň ýaňky aýdanlaryna ýüregi bilen ynandy.

«Beh, jandan söýyänini aýaýan adamlaram bar ekeni-le. Muňa köp

adam ynanmaz, men weli saña ynanýan. Tahyr, durmuş-da bi»
diýip, içinden pikir öwürdi-de, synpdaşlary bilen hoşlaşyp,
ýola rowana boldy.

Leýli GURBANOWA. Hekaýalar